

BAB KEDUA

BAB KEDUA

LATAR BELAKANG TEMPAT KAJIAN

PENDAHULUAN

Di dalam bab ini akan dibentangkan latarbelakang tempat kajian iaitu Kuala Lumpur dari berbagai aspek iaitu keluasan kawasan dan penduduk, penempatan, kegiatan ekonomi penduduk dan kemajuan serta pembangunan. Penulis juga akan mengemukakan secara sepintas lalu peranan UPPK, JAWI sebagai sebuah badan kerajaan yang bertanggungjawab secalangsung dengan institusi keluarga dan seterusnya sebagai bukti wujudnya permasalahan tersebut di sini. Sebagai maklumat tambahan daripada itu dikemukakan juga di antara data-data permasalahan sosial, jumlah perkahwinan dan perceraian serta puncanya yang berlaku di Kuala Lumpur di antara tahun 1990-1995.

LATAR BELAKANG KUALA LUMPUR

Pertama: Keluasan kawasan dan jumlah penduduk

Kuala Lumpur telah berkembang pesat semenjak merdeka dengan berlaku pertambahan penduduk dan perluasan kawasan. Pada tahun 1957, kawasan perbandaran Kuala Lumpur telah diperluaskan daripada 21 batu persegi kepada 36 batu persegi dan penduduknya telah bertambah seramai 316, 000 orang. Semenjak tahun 1957, pertumbuhan Kuala Lumpur adalah semakin pesat dengan purata pertambahan penduduk di antara 5% - 7% setahun¹.

Pada 1 Februari 1972, Kuala Lumpur telah diisytiharkan sebagai "bandaraya" dan dua tahun kemudian iaitu pada 1 Februari 1974, Kuala Lumpur telah menjadi Wilayah Persekutuan dengan kawasannya diperluaskan kepada 94 batu persegi (243 km persegi)².

Mengikut bancian 1980, penduduk Kuala Lumpur berjumlah 919,610 terdiri daripada 188,228 isirumah. Adalah dijangkakan bilangan penduduk Kuala Lumpur akan meningkat 1.5 juta orang dalam tahun 1990 dan 2.2 juta dalam tahun 2000³. Kaum China merupakan jumlah yang paling ramai iaitu dianggarkan seramai 1100,000 orang, diikuti oleh kaum Melayu iaitu seramai 760,000 dan kaum India dan lain-lain seramai 319,600. Bancian sosio-ekonomi yang dibuat pada tahun 1979-1980 menganggarkan bahawa 49% daripada penduduk Kuala Lumpur adalah terdiri daripada migran. Kadar penghijrahan masuk atau migrasi berlaku dengan kadar yang tinggi iaitu dijangkakan sebanyak 1.9% setahun. Jika dicampur dengan kadar pertumbuhan biasa sebanyak 2.7%, penduduk Kuala Lumpur dijangka akan terus meningkat pada kadar yang tinggi iaitu 4.6% setahun. Pendorong utama penghijrahan penduduk ke Kuala Lumpur ialah faktor ekonomi khususnya untuk mencari pekerjaan. Walau bagaimanapun di kalangan penduduk bujang dan pekerja tidak mahir, daya tarikan sosial kehidupan bandar serta kemudahan dan keperluan awam yang mudah didapati mungkin memainkan peranan yang lebih penting. Dengan berlakunya jumlah pertambahan penduduk yang sangat pesat, menambahkan lagi desakan kepada keperluan tempat tinggal dan perumahan. Selain daripada kekurangan tempat tinggal, masalah-masalah seperti pengangkutan awam, kemudahan pelajaran, lipurdiri dan kemudahan hiburan, bekalan air untuk rumah-rumah persendirian, telefon awam dan seumpamanya menambahkan lagi permasalahan di bandaraya yang perlu diselesaikan⁴.

Kedua: Kegiatan dan taraf ekonomi penduduk

Mengikut anggaran jumlah guna tenaga dan kadar guna tenaga dalam Wilayah Persekutuan bagi tahun 1980 adalah dianggarkan sebanyak 486,290 orang, 738,850 bagi tahun 1990 dan 1,032,400 pada tahun 2000 . Sektor ketiga iaitu sektor perdagangan, kewangan dan harta tanah, pentadbiran & pertahanan dan perkhidmatan persendirian merupakan komponen terbesar di dalam guna tenaga iaitu 77% daripada jumlah besar. Dalam hal ini kerajaan merupakan majikan yang terbesar. Hampir seorang daripada setiap lima orang pekerja adalah kakitangan kerajaan. Lebih kurang 16% bekerja dalam sektor perdagangan runcit, 13% dalam industri kecil dan 7% dalam sektor kewangan, insuran dan harta tanah⁵.

Mengikut Penyiasatan Sosioekonomi Unit Pelan Induk 1979, yang berdasarkan sampel 10%, pendapatan purata bulanan isi rumah dalam tahun 1980 dianggarkan lebih kurang \$1,447. Dengan mengambil \$300 sebagai garis kemiskinan mutlak bagi Kuala Lumpur, lebih kurang 12.7% daripada isi rumah adalah berada di bawah garis kemiskinan. Dari segi kaum pula 19.0% orang-orang Melayu adalah miskin diikuti oleh 15.7% orang India dan 7.8% kaum Cina. Di peringkat paling atas pula 15.9% daripada penduduk mempunyai jumlah pendapatan melebihi \$1,500 sebulan di mana 20% daripada kaum Cina adalah termasuk di dalam golongan ini. Adalah dijangkakan bilangan isi rumah yang di bawah garisan kemiskinan akan turun dari 12.7% dalam tahun 1980 kepada 5.6% dalam tahun 1990 dan menurun lagi ke 1.7% dalam tahun 2000⁶.

Ketiga: Penempatan

Kekurangan perumahan terutamanya untuk golongan berpendapatan rendah merupakan masaalah utama yang melibatkan sebahagian besar penduduk Kuala Lumpur. Namun begitu, DBKL telah berhasrat untuk menyediakan rumah yang secukupnya bagi memenuhi permintaan semua golongan masyarakat dengan memberi penekanan terhadap rumah-rumah kos rendah. Dalam usaha menyediakan kemudahan tempat tinggal bagi penduduk di Kuala Lumpur, DBKL telah merancang untuk membina 5,000 unit rumah murah dan sederhana setiap tahun mulai tahun 1989. Adalah dianggarkan lebih kurang 50,000 unit rumah akan siap dibina menjelang tahun 2000. Di samping itu, projek-projek penswastaan perumahan yang berjumlah 17 semuanya dijangka akan dapat memenuhi sebahagian besar permintaan perumahan terutamanya permintaan rumah kos rendah iaitu rumah murah, rumah teres dan rumah pangsa⁷. Di samping projek perumahan tersebut, hampir suku daripada penduduk bandaraya tinggal di kawasan-kawasan yang hanya dibekalkan dengan kemudahan asas seperti bekalan elektrik dan air. Kebanyakan kawasan ini adalah kawasan setinggan⁸.

Keempat: Pembangunan dan kemajuan

Semenjak kemerdekaan Malaysia pada 1957, Kuala Lumpur telah menjadi ibukota negara dan memainkan peranannya sebagai sebuah pusat pentadbiran dan politik di Malaysia. Di sinilah terletaknya hampir kesemua kementerian kerajaan, ibu pejabat jabatan, agensi awam dan kedutaan asing⁹.

Adalah dijangkakan bahawa corak kehidupan di masa hadapan akan bergantung kepada dasar-dasar yang telah dikenalpasti melalui Pelan Induk Kuala

Lumpur yang telah digazetkan pada tahun 1984 dan kemampuan pihak berkuasa serta sokongan dan kerjasama penduduk untuk mewujudkan Kuala Lumpur sebagai sebuah bandaraya yang terkenal, dinamik, bersih, indah dan menarik sambil memainkan peranannya sebagai sebuah pusat perdagangan, kebudayaan, pusat pentadbiran dan ibukota negara. Pelan Induk Kuala Lumpur ini akan digunakan sebagai asas perancangan dan kemajuan ibukota negara hingga ke tahun 2000¹⁰.

Di antara aspek penting yang digambarkan melalui dasar-dasar dan matlamat yang terkandung di dalam Pelan Induk tersebut ialah dari segi pembangunan penduduk iaitu untuk mewujudkan masyarakat yang maju dan produktif, pelaksanaan Strategi Hierarki Pusat Bandar iaitu dengan menumpukan pembangunan sederhana di pusat bandar dan pembangunan yang lebih pesat di kawasan-kawasan pertumbuhan baru iaitu Wangsa Maju, Bandar Tun Razak, Bukit Jalil dan Damansara, pelaksanaan pelbagai jenis perumahan dan mewujudkan kemudahan-kemudahan di kawasan perumahan DBKL seperti menyediakan kemudahan untuk kanak-kanak, sekolah, taman pembangunan kanak-kanak, pusat masyarakat, pembangunan kawasan-kawasan mundur khususnya kawasan setinggan, menyediakan sistem pengangkutan yang berkesan dan kemudahan pelajaran, mewujudkan persekitaran yang bermutu dengan menghapuskan unsur-unsur pencemaran, menyediakan kawasan hijau dan rekreasi dan meningkatkan mutu kebersihan dan mengekalkan bangunan-bangunan bersejarah, bangunan-bangunan tradisional dan juga kawasan-kawasan "nature reserve"¹¹.

Hal ini adalah sejajar dengan hasrat atau matlamat Pelan Induk tersebut iaitu untuk memelihara dan meningkatkan peranan Kuala Lumpur sebagai pusat Kerajaan Persekutuan, pusat perdagangan dan kewangan negara dan sebagai pusat

kegiatan-kegiatan serantau dan antarabangsa, menggalak dan mengatur pembangunan bagi memudahkan pencapaian Dasar Ekonomi Baru, memelihara dan meninggikan ekonomi, menyediakan kemudahan-kemudahan awam, perumahan, sistem pengangkutan, memelihara keseimbangan yang bijaksana di antara pembangunan ekology dan pembangunan negara dan memastikan pembangunan masa hadapan, pembangunan semula dan pertumbuhan bandar adalah sesuai dengan perubahan keadaan dalam jangka panjang¹². Sehingga kini Kuala Lumpur telah mengalami pembangunan ekonomi dan sosial yang pesat dalam menuju mercu kemajuan dan kemodenan berdasarkan wawasan 2020

UNIT PERUNDING DAN PEMBANGUNAN KELUARGA JAWI (UPPK)¹³

Unit ini ditubuhkan pada tahun 1976 selepas dua tahun penubuhan JAWI dan diletakkan di bawah bahagian pentadbiran undang-undang Syariah. Di antara matlamat penubuhan UPPK ialah;

- 1- Melahirkan kelompok masyarakat yang sentiasa di dalam kesyukuran berumahtangga di samping saling memahami antara suami isteri serta mengetahui bidang dan tanggungjawab masing-masing.
- 2- Membantu mengurangkan kadar perceraian dengan memberi nasihat kepada pasangan yang ingin bercerai.
- 3- Menjelaskan kepada masyarakat tentang perkahwinan yang dianjurkan oleh Islam serta hal-hal yang berkaitan dengannya.

Ianya berfungsi memberi perkhidmatan kaunseling, bimbingan, khidmat nasihat, runding cara kepada penduduk Islam di Wilayah Persekutuan sahaja mengenai hal-hal berikut;

- 1- Krisis rumah tangga
- 2- Masalah permohonan perceraian
- 3- Tuntutan nafkah sebelum perceraian
- 4- Kursus perkahwinan
- 5- Lain-lain yang berkaitan dengan kekeluargaan.

Perkhidmatan kaunseling yang dijalankan di UPPK ini mula beroperasi sejak tahun 1984. Selain daripada itu terdapat juga badan kerajaan yang lain seperti LPPKN dan swasta seperti AKRAB yang bertanggungjawab secara lansung ke arah pembangunan institusi kekeluargaan dengan mengadakan berbagai aktiviti dan program ke arah tersebut.

Sebagai contoh dikemukakan data masalah kaunseling yang dijalankan oleh UPPK dalam tempoh setengah tahun 1994 (Sila lihat lampiran 111)

PERMASALAHAN

Pertama: Data-data Permasalahan Sosial

Di samping pembangunan ekonomi dan sosial yang pesat serta pemodenan, kehidupan keluarga dan masyarakat telah pun menular dalam beberapa fenomena atau penyakit sosial.

Di antara penyakit sosial yang berleluasa di Kuala Lumpur ialah;

1- Penagihan dadah

Dalam tahun 1994, Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur telah mencatatkan purata lebih dua orang penagih dadah baru sehari, yang merupakan catatan yang membimbangkan¹⁴. Manakala mengikut Pasukan Petugas Anti dadah, bilangan penagih dadah paling ramai dikesan pada tahun 1994 ialah di Kuala Lumpur iaitu sebanyak 3729 kes¹⁵.

2- Amalan lepak

Lepak boleh dianggap sebagai tindakan pelarian (escapism) individu terutamanya remaja daripada tekanan hidup sehari-hari. Mengikut kajian yang dibuat oleh Kementerian Belia dan Sukan yang dijayakan oleh sekumpulan panel penyelidik pakar daripada beberapa buah institusi pengajian tinggi dalam negeri seperti UKM, UM, UPM, USM, UTM, dan juga UUM, Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur telah mencatatkan 13.7% remaja lepak¹⁶.

Implikasi daripada amalan melepak ini sangat besar bahayanya kerana ia boleh mempengaruhi individu untuk terjerumus kepada gejala sosial lain yang tidak sihat seperti penagihan dadah, merokok, malas belajar, menonton video lucah, lari dari rumah, keruntuhan akhlak, masalah seks bebas dan lain-lain. Sebagai buktinya mengikut satu kajian yang dibuat di Lembah Kelang terhadap remaja yang berumur antara 13-22 tahun di dapati 71% remaja merokok, 40% menonton video lucah, 28% terlibat dengan perjudian dan 14% mengambil dadah berat seperti mofin dan heroin¹⁷.

3- Lari dari rumah

Dalam kes remaja lari dari rumah, perangkaan Polis Bukit Aman mengesahkan, bagi bulan Januari hingga September tahun 1994, Kuala Lumpur telah mencatatkan jumlah tertinggi iaitu sebanyak 187 kes¹⁸.

4- Penglibatan remaja (Juvana) dalam jenayah

Jumlah remaja yang ditangkap bagi kesalahan jenayah sepanjang lima tahun yang lalu memberi gambaran yang jelas mengenai keadaan jenayah di kalangan remaja Melayu di Kuala Lumpur. Remaja melayu mencatatkan jumlah yang terbesar berbanding dengan bangsa lain di dalam kes juvana yang melibatkan jenayah kekerasan, jenayah harta benda dan lain-lain jenayah. Hal ini dapat dilihat daripada rajah berikut;

Jenis Kesalahan	1990	1991	1992	1993	1994	1995	(Jan-Jun) 1996
Sek 302	0	0	0	0	0	0	1
Sek 307	0	0	0	1	0	0	0
Sek 394	2	1	4	1	0	2	0

Sek 395	0	0	5	1	1	1
Sek 397	2	0	0	0	1	2
Sek 392	7	2	13	5	4	3
Sek 376	3	0	2	3	5	1
Sek 324 / 326	0	0	4	5	6	2
Sek 454	10	1	11	8	3	0
Sek 457	14	1	10	10	4	7
Sek 379	27	7	28	24	26	31
Sek 379A	32	8	27	25	19	28
Sek 380 / 381	25	8	32	32	35	52
Sek 144 / 148	0	0	7	1	4	4
Sek 384 / 385	3	1	3	6	3	1
Sek 506	0	0	0	1	0	0
Sek 6 (1) CEO	0	0	0	0	0	1
Sek 354	0	3	4	0	9	9
Akta Dadah	92	71	27	11	4	8
Akta Judi	1	0	0	1	0	5
6(1) 29(1) UKK	1	0	13	24	17	5
Akta Senjata Api	0	0	2	1	0	0
Lain-lain kes	18	4	24	6	6	18
JUMLAH	237	107	216	166	156	203
						71

Sumber: Ibu Pejabat Polis, Bukit Aman, Kuala Lumpur.

Manakala jumlah kesalahan juvana mengikut pecahan bangsa adalah seperti berikut;

TAHUN	BANGSA			
	Melayu	China	India	Lain-lain
1990	119	69	59	2
1991	51	40	24	1
1992	193	61	45	10
1993	101	80	57	3
1994	88	72	37	10
1995	144	104	31	12
1996 (Jan-Jun)	56	26	20	0

Sumber: Ibu Pejabat Polis, Bukit Aman, Kuala Lumpur.

5- Seksualiti remaja

Pada akhir-akhir ini masyarakat didedahkan dengan pelbagai berita tentang tingkahlaku sumbang remaja mengenai seksualiti. Cerita mengenai bohsia, bohjan, pelacuran gadis bawah umur dan lain-lain merupakan gejala sosial yang semakin berleluasa di bandaraya Kuala Lumpur¹⁹. Di ibu negara sahaja Dewan Bandaraya Kuala Lumpur telah mengenalpasti sekurang-kurangnya sepuluh kawasan yang menjadi pengkalan dan tumpuan gadis bohsia²⁰.

Menurut Datuk Nafsiah Omar, Menteri Perpaduan Negara dan Masyarakat pula, sejak tiga tahun iaitu bermula dari tahun 1990, lebih 272 kes kanak-kanak perempuan yang dilatih menjadi pelacur dikesan di seluruh negara, kebanyakannya di bandar-bandar besar seperti Kuala Lumpur²¹.

6- Pelacuran

Pelacuran merupakan salah satu kegiatan yang bergerak aktif di Kuala Lumpur dengan wujudnya pusat-pusat pelacuran, kelab-kelab Gay dan pusat-pusat kegiatan pondan dan maknyah terutamanya di pusat bandar²².

7- Pembuangan bayi

Mengikut perangkaan Ibu Pejabat Polis Bukit Aman, Kes pembuangan bayi yang berlaku di seluruh negara di antara bulan Jun hingga Oktober tahun 1994 ialah sebanyak 34 kes. Enam kes daripadanya berlaku di Wilayah Persekutuan yang merupakan tempat kedua selepas Johor iaitu 7 kes. Mengikut pecahan bangsa, Melayu mencatatkan kes yang paling banyak²³.

Perkara-perkara yang dikemukakan di atas merupakan di antara contoh-contoh permasalahan sosial yang berlaku di Kuala Lumpur sebagai sebuah bandaraya utama yang sedang berkembang pesat. Walaupun sebahagian catatan di atas tidak mengemukakan secara tepat jumlah kaum Melayu Islam yang terlibat dengan gejala tersebut, namun penglibatan mereka di dalam kes-kes tersebut merupakan satu perkara yang tidak dapat dapat dinafikan.

Kedua: Data-data Pernikahan, Perceraian dan Rujuk di Wilayah persekutuan Kuala Lumpur dari tahun 1990-1995

TAHUN	NIKAH	CERAI	RUJUK
1990	2750	552	75
1991	2785	506	56
1992	2930	621	64
1993	2922	627	60
1994	2947	608	65
1995 (Jan-Sept)	1913	466	46

Sumber: Mahkamah Syariah Wilayah Persekutuan, Kuala Lumpur.

Di antara sebab-sebab penting berlakunya perceraian mengikut kajian Jabatan Agama Islam Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur adalah seperti berikut;

1- Agama dan tanggungjawab

- a- Tidak menunaikan perintah agama
- b- Halang pasangan menunaikan perintah agama
- c- Mempersenda-sendakan hal agama
- d- Tidak mengajar agama kepada isteri

- e- Ingkar perintah suami
- f- Tidak mengambil berat hal agama
- g- Berlaku curang
- h- Keluar rumah tanpa izin
- I- Enggan tinggal bersama suami
- j- Tinggalkan isteri
- k- Tinggal berasingan
- l- Tidak beri perhatian
- m- Tiada kasih sayang
- n- Tidak menghormati pasangan
- o- Tidak bekerjasama / menolong
- p- Tidak melayan makan-minum
- q- Malas mengurus rumah tangga
- r- Pentingkan diri sendiri
- s- Bermadu
- t- Tidak berlaku adil
- u- Tidak menyediakan tempat tinggal
- v- Tidak berdaya mengendali rumah tangga

2- Penderaan Fizikal

- a- Pukul
- b- Halau
- c- Sering berlaku kasar
- d- Ugut

3- Sosial

- a- Menagih dadah
- b- Berjudi

- c- Minum arak
- d- Dipenjarakan
- e- Ditahan di pusat pemulihan dadah
- f- Melacurkan isteri
- g- Merogol
- h- Sering melakukan jenayah
- I- Berperangai keji
- j- Hamil sebelum nikah

4- Nafkah

- a- Tidak memberi nafkah
- b- Tidak memberi cukup nafkah
- c- Tidak bekerja
- d- Minta wang isteri
- e- Materialistik
- f- Suka berhutang
- g- Boros

5- Komunikasi

- a- Tidak bersefahaman
- b- Tidak bertegur sapa
- c- Selalu bertengkar
- d- Selalu berbohong / tidak jujur
- e- Cemburu
- f- Bercakap kasar
- g- Suka menyakiti pasangan

- h- Suka maki hamun
- i- Suka menyebut perkataan cerai
- j- Suka menyalahkan pasangan
- k- Selalu memarahi pasangan tanpa sebab

6- Seksual

- a- Tidak memberi nafkah batin
- b- Tidak ada kepuasan seks
- c- Dingin / mengelakkan hubungan seks
- d- Kuatseks
- e- Lemah tenaga batin
- f- Sakit puan
- g- Seks di luar tabei
- h- Sakit kelamin
- i- Kasar dalam hubungan seks
- j- Ubah suai organ seks
- k- Homoseks

7- Kesihatan

- a- Sering sakit
- b- Tua
- c- Hilang keupayaan diri

8- Psikologi

- a- Kemurungan
- b- Suka bersendirian
- c- Psikiatrik / sakit jiwa
- d- Ego

- e- Gangguan mental (kena sihir)
- f- Bodoh
- g- Pasif
- h- Pendiam
- i- Terlalu bebas / sosial
- j- Terlalu bergantung kepada pasangan
- k- Panas baran

9- Masaalah-masalah lain

- a- Tidak mempunyai anak
- b- Campurtangan keluarga
- c- Menyekat perhubungan keluarga
- d- Poligami tanpa keizinan mahkamah
- e- Tidak menghormati keluarga

Nota hujung

- ¹. Datuk Elyas Omar (1998), " Kuala Lumpur dalam tahun 2000 Tinjauan mengenai kehidupan di kota" *kertas kerja* dibentangkan di dalam Konvensyen Nuri, hal 8
- ². Penerbitan Puteries (1990) *Album 100 tahun Kuala Lumpur menjadi penguasa tempatan*, hal 148.
- ³. Datuk Elyas Omar, *op.cit*, hal 3
- ⁴. DBKL(1984) *Pelan Struktur Kuala Lumpur*, hal 24
- ⁵. *Ibid*, hal 24-25
- ⁶. *Ibid*, hal 26-29
- ⁷. Datuk Elyas Omar, *op.cit*, hal 8
- ⁸. *Pelan Struktur Kuala Lumpur*, *op.cit*, hal 14
- ⁹. *Ibid*, hal 10
- ¹⁰. Datu Elyas Omar, *op.cit*, hal 5
- ¹¹. *Ibid*, hal 5-19
- ¹². *Pelan Struktur Kuala Lumpur*, *op.cit*, hal 9-12
- ¹³. Temubual dengan Ustazah Zawanah, Kaunselor UPPK pada 11 Ogos 1996.
- ¹⁴. *Utusan Malaysia* bertarikh 21hb. Disember, 1994
- ¹⁵. *Utusan Malaysia* bertarikh 11hb. Ogos, 1994
- ¹⁶. *Tamadun*, Ogos, 1994, hal 17
- ¹⁷. *Utusan Malaysia* bertarikh 22hb, Ogos, 1996.
- ¹⁸. *Utusan Malaysia* bertarikh 27hb. Disember, 1994.
- ¹⁹. Raj Abdul Karim(Dr.)(1996), "Tren Kekeluargaan di Malaysia menjelang 2020 dan Permasalahannya. Satu cabaran terhadap profesyen kaunseling keluarga, *Kertas kerja*, LPPKN, hal 16
- ²⁰. *Berita Harian*, bertarikh, 6 oktober 1994, hal 6.
- ²¹. *Berita Harian* bertarikh 2hb. April, 1993
- ²². Majalah *Muslimah*, Julai, 1995, hal 8
- ²³. *Utusan Malaysia* bertarikh 1hb. Mac, 1995